

N:o 7.

Ank. till Riksd. kansli den 14 febr. 1907 kl. 2 e. m.

Betänkande, i anledning af väckta motioner om skrivelser till Kungl. Maj:t angående förbud mot försäljning af brännvin m. m.

(2:a A.)

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 113, har herr *J. A. Jonsson* i Hökhult anfört följande:

»Bland de stora frågor, som i det moderna samhället vänta på sin lösning, torde det knappast finnas någon, som kan göra anspråk på att vara mera aktuell än nykterhetsfrågan. Den faller emellertid utom den partipolitiska ramen, och däri torde man kunna finna anledningen till, att statsmakterna ej skänkt denna fråga det intresse och den uppmärksamhet, som densamma kräver. Vi stå därför inför det beklagliga faktum, att, ehuru frågan om rusdryckskonsumtionens reglering och eventuella afskaffande intresserar alla partier, densamma likväl i viss mån skjutits åt sidan, under det frågor af betydligt mindre räckvidd tilldraga sig större politiskt intresse.

Det är icke endast läkarvetenskapen, som allt mer bibragt insikt om rusdryckernas skadliga inverkan; de sociala vetenskapernas målsmän, framförallt våra moderna kriminalsociologer och straffrättslärare se i rusdryckerna den mest verksamma orsaken till de stora samhällssjukdomar, för hvilkas botande all sträfvan skall vara förgäfves, för så vidt man icke går till roten af det onda. Den officiella fångvårdsstatistiken

ger vid handen, att omkring 70 procent af inom riket begångna brott haft sin grund i missbruk af alkohol. En i sanning talande siffra!

Det är emellertid icke nog med att dessa af rusdrycker sedligt försvagade individer ligga samhället till last. Hur mycken arbetskraft går icke årligen förlorad genom rusdryckerna? Det torde i vårt land finnas omkring 50,000 alkoholister, hvilkas arbetsförmåga är ringa eller ingen. Uppskatta vi hvarje arbetsför människas årliga arbetsproduktion till endast 500 kronor, stanna vi således framför den öfverväldigande siffran 25,000,000 kronor i årlig förlust.

Låt oss vidare undersöka, hur rusdryckerna inverka på vår handelsbalans. Då vi inom landet ej för närvarande kunna producera tillräckligt för att fylla våra behof af säd och potatis, nödgas vi importera sådana råämnen från utlandet. Det är tydligt att denna import ökas därigenom att dylika råämnen användas jämväl för tillverkningen af rusdrycker. Värdet af de kvantiteter råämnen: spannmål, potatis m. m., som förbrukats vid samtliga de brännerier i riket, där endast brännvin tillverkas, uppgick för tillverkningsåret 1904—1905 till 6,044,630 kronor. Men vi nöja oss icke med att importera råämnen, utan vi låta också millioner årligen gå till utlandet för att i riket få införd en mängd utländska spritvaror. Så importerade vi under år 1905 spirituosa och andra rusgifvande drycker till ett värde af, tullavgifter ej inberäknade, 6,425,471 kronor, medan vi under samma tid endast exporterade för 334,993 kronor, hvadan alltså vår import i dessa afseenden öfverstiger vår export med 6,090,478 kronor. Genom ett verksamt rusdrycksförbud, som äfven vore ett importförbud, skulle således endast i de nu påpekade afseendena vår handelsbalans minska med summan af nu nämnda belopp eller mer än 12 millioner kronor.

Detta och mycket annat, som icke är lämpligt eller behöfligt att här anföra, utgör rusdrycksfrågans sociala och ekonomiska sida: sociala missförhållanden, en ökad brottslighetsprocent, samhällets minskade produktionsförmåga, nöd, elände och ett kommande släktes degeneration — allt detta förorsakas af rusdrycksbruket. Vi fråga då: hvem bär ansvaret härför? Hvem är i tillfälle att hjälpa och hvarför fördröjes en reform, som påtagligen är så nödvändig?

Skulden är i viss mån hela vårt folks, som varit fångat under rusdrycksbegäret och ej tidigare velat bortskaffa rusdryckerna. En stor reform måste alltid länge dryftas, innan idén om dess nödvändighet förmår tränga igenom. Och icke nog därmed. Stora ekonomiska intressen hafva ställt sig hindrande i vägen: staten, landstingen, hushållningssällskapen, kommunerna och enskilde hafva lika betydande som

säker inkomst af rusdryckshandteringen. Och då vår finanspolitik sträfvar att rätta inkomsterna efter utgifterna i stället för tvärtom, har man hittills icke ansett sig kunna tillåta någon som helst minskning af statens eller kommunernas inkomster.

Enligt den officiella statistiken förbrukades i landet under år 1905 ungefär 37 $\frac{1}{2}$ miljoner liter brännvin med ett försäljningsvärde i minut-handel af omkring 56 millioner kronor. Uppenbart är att den utgift, som vårt folk pålagt sig endast för brännvin och därmed jämförliga drycker, i verkligheten vida öfverstiger nämnda belopp af 56 millioner, enär däri ej ingår kostnaden för en del från utlandet importerade s. k. finare spritstarka rusdrycker, hvarjämte försäljningspriset för allt i utskänkningslokaler serveradt brännvin ställer sig vida högre än minut-handelspriset. Af de sålunda för brännvinskonsumtionen utgifna penningarna inflöto visserligen något mera än 37 millioner kronor i statskassan och andra allmänna kassor, men i alla händelser är det alltså mer än 18 millioner kronor, som vårt folk — utöfver hvad staten och det allmänna uppburit — har utbetalat endast för brännvin och därmed jämförliga drycker. Läggas härtill det tvifvelsutänkt större belopp, som samtidigt utgifvits för andra rusdrycker, såsom vin, punsch, öl m. fl., så inser man hvilka oerhörda utgifter rusdrycksförbrukningen hvarje år vållar vårt land.

Man kan sätta i fråga, om statens inkomster af rusdryckshandteringen äro outhärliga. Vi måste betänka, att de intäkter, som genom rusdryckerna tillföras stat och kommun, utgå från folket, alltså från staten själf. Vore det icke då förenligt med en god finanspolitik att uttaga skatterna utan att därvid ekonomiskt och moraliskt ruinera de skattdragande? För öfrigt må man ej förbise de mycket stora utgifter, som genom rusdryckshandterings följder tillskyndas staten, såsom till fattigvård, fångvård, hospital m. m. Staten får ju också bekosta kontrollen öfver tillverkningen, något som äfven kräfver afsevärda summor.

Man gör numera rätt stora uppoffringar för att i någon mån söka bota den skada rusdryckerna åstadkomma. Räddningshem byggas för att där vårda och om möjligt återställa dem, som lida af dryckenskapens följder. Men medan några få af rusdryckernas offer botas, löpa tusentals andra fara att fördärfvas af dessa drycker. Det är visserligen ädelt och godt att söka rädda de åt dryckenskapen hemfallna, men ännu ädlare och bättre vore, synes det mig, att förekomma det onda. Ett steg i den riktningen ha statsmakterna visserligen tagit genom införande af förbud mot försäljning af rusdrycker å lägerplatser, ehuru detta förbud, efter de flesta regementenas förläggande till städerna, förlorat

mycket af sin afsedda betydelse. Men erkänna vi behovet af en fullt fält duglig armé, då måste vi också se till att allt göres, som kan stärka och härda manskapet. *Ett* medel härtill är rusdryckernas afskaffande.

Alla, som grundligt och på allvar studerat rusdryckernas verkningar, äro eniga därom, att det för oss innebär en stor nationell fara att låta rusdryckshandteringen fortgå som hittills. Om vårt folk vill undgå andlig och kroppslig urartning, måste vi afstå från bruket af rusdrycker. Hur kan det väl rimligen förenas, att staten påbjuder och bekostar för vår ungdom undervisning om rusdryckernas skadliga verkningar, men på samma gång tillåter och skördar vinst på tillverkning och försäljning af rusgifvande drycker?

Det är icke en kristen stat värdigt att tillåta rusdryckshandtering. Må vi hellre sträfva att ordna vår rusdryckslagstiftning så, att vi få ett verkligt förbud för tillverkning, importering och försäljning af alla rusgifvande drycker med högre alkoholhalt än 3 procent utom för medicinska, tekniska och vetenskapliga behof.

Mången hoppas och tror, att när kvinnorna blifvit politiskt röstberättigade, skola de afskaffa spritdryckerna. Det är troligt, att så kommer att ske, men vore det icke mera hedrande för männen, om de, medan de ännu ensamma äro i besittning af den politiska makten, genomförde en så önskvärd, nödig och nyttig reform. Hvem vill ikläda sig ansvaret för att rusdryckshandteringen med alla dess sorgliga följder får fortsättas? Är det icke hvarje god medborgares plikt att göra hvad på honom ankommer för att bringa detta onda ur världen? Redan har det i vårt land ingått i det allmänna medvetandet, att rusdryckerna äro skadliga och ej borde få finnas. Det är, synes mig, hög tid, att statsmakterna på allvar taga itu med att helt och hållet afskaffa desamma. Och detta gäller icke blott brännvinet. Det är lika viktigt att vidtaga sådan åtgärd med vin och framför allt öl, hvars nuvarande höga alkoholhalt verkar lika skadligt som brännvinet. På dess rusgifvande förmåga ser man så godt som dagligen talrika bevis, och på vissa platser har det gått så långt att vederbörande myndigheter nödgats förbjuda all servering af vin och öl för undvikande af störande oordningar. Jag inser mycket väl att man bör gå försiktigt till väga vid införande af rusdrycksförbud, så att icke en större rubbning plötsligt åstadkommes i vår budget. För att så småningom kunna fylla den brist i statsinkomsterna, som uppstår genom rusdryckernas borttagande, hade jag tänkt mig en öfvergångstid af exempelvis 20 år. Jag är fullt öfvertygad om, att t. ex. med en under 20 år successivt minskad alkoholhalt i rusdryckerna eller en på annat sätt ordnad successiv indragning af desamma vårt folk så småningom skulle

vänja sig att afvara dessa drycker. Med ett rusdrycksförbud, som tilläte tillverkning af drycker med en alkoholhalt af endast intill 3 procent, vore mycket vunnet, och med nutidens högt utvecklade bryggarekonst kunde med så låg alkoholhalt en i alla afseenden välsmakande dryck åstadkommas.

Att ordna denna tjuugoåriga öfvergångstid fordrar naturligtvis en allsidig utredning. Denna utredning borde då särskildt omfatta, på hvad sätt inskränkning i tillverkningen och försäljningen lämpligast borde äga rum, huru den härigenom möjligen uppkomna bristen i statskassan skulle täckas, och öfverhufvud taget belysa allt, som sammanhänger med föreliggande fråga.

Ehuru min afsikt sålunda är att väcka förslag om införande af ett fullständigt rusdrycksförbud, måste jag dock af formella skäl begränsa denna motion till förbud mot försäljning af brännvin, och vågar på grund af hvad jag sålunda anfört vördsamt föreslå,

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda och för Riksdagen framlägga förslag till ett sådant reglerande af rusdryckshandteringen i riket att, efter en lämplig öfvergångstid, all försäljning af brännvin må vara förbjuden till annat än medicinskt, tekniskt eller vetenskapligt ändamål.»

Under åberopande af hvad i motiveringen till den nu omförmälda motionen, n:o 113, anförts, har samme motionär hemställt dels i motionen n:o 114, »att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda och för Riksdagen framlägga förslag till ett sådant reglerande af rusdryckshandteringen, att, efter lämplig öfvergångstid, all tillverkning inom riket af brännvin må vara förbjuden till annat än medicinskt, tekniskt eller vetenskapligt ändamål.»

dels ock i motionen, n:o 116, »att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda och för Riksdagen framlägga förslag till sådant reglerande af rusdryckshandteringen, att allt införande i riket af vin, brännvin, sprit, likörer och därmed likställda varor samt öl med mer än 3 procents alkoholhalt må, efter lämplig öfvergångstid, vara förbjudet till annat än medicinskt, tekniskt eller vetenskapligt ändamål.»

Bevillningsutskottet har funnit lämpligt upptaga berörda tre motioner till behandling i ett sammanhang.

Förslaget i enahanda syfte som de förevarande hafva förut framställt i Riksdagen utan att kunna tillvinna sig bevillningsutskottets förordande eller Riksdagens bifall. Emot en reform, innefattande förbud mot hvarje tillhandahållande af spritdrycker, har bevillningsutskottet därvid såsom skäl anfört, bland annat, följande. Ett sådant förbud skulle innebära ett alltför stort och af förhållandena i vårt land icke berättigadt ingrepp i den enskildes själfbestämmanderätt. Därmed skulle ej heller vinnas ett tillfredsställande resultat. De resultat, som visat sig i de länder, där dylikt förbud vore stadgad, vore nämligen icke de bästa, i hvilket afseende utskottet hänvisat till förhållandena i en del af Nordamerikas förenta stater och i en del af vårt eget land, Lappland, där vid tiden för ifrågavarande utlåtandens afgifvande det sedermera, år 1897, upphäfdade förbudet mot införsel och försäljning af brännvin ännu var gällande. Omöjligheten att på lagligt sätt förskaffa sig rusdrycker, hade, hvarhelst ett sådant förbud stadgats, medfört och skulle med all säkerhet äfven i vårt land medföra deras försäljande i smyg. Häraf skulle följa bristande aktning för lagarnas helgd, då dessas efterlevande ej kunde upprätthållas.

Under hänvisning till hvad bevillningsutskottet sålunda vid föregående tillfällen uttalat, vill utskottet i anledning af de nu väckta motionerna framhålla, att, med allt tillbörligt beaktande af individens själfbestämmanderätt, det dock måste erkännas, att i nykterhetsfrågan så starka sociala intressen spela in, att till motarbetande af rusdrycksmissbruket äfven restriktiva åtgärder, som otvifvelaktigt innebära en inskränkning af den personliga friheten i förevarande hänseende, kunna vara befogade.

Då utskottet emellertid anser resultatet af det i vårt land bedrifna arbetet för nykterhetens befrämjande vara sådana, att detta arbete bör fullföljas på öfvertygelsens väg i förening med väl afvägda lagstiftningsåtgärder till förhindrande af missbruk af rusdrycker, finner sig utskottet — under erinran tillika, att yrkandena på ett rusdrycksförbud icke visat sig äga stöd i någon öfvervägande folkmening — icke kunna tillstyrka bifall till de af motionären nu framställda förslag.

På grund af hvad sålunda anförts, hemställer bevillningsutskottet,

1:o) att förevarande motion, n:o 113, om aflåtande till Kungl. Maj:t af skrifvelse med begäran om utarbetande af förslag till ett sådant reglerande af rusdryckshandteringen i riket att, efter en lämplig öfvergångstid, all försäljning af brännvin må vara förbjuden

till annat än medicinskt, tekniskt eller vetenskapligt ändamål, icke måtte af Riksdagen bifallas;

2:o) att förevarande motion, n:o 114, om aflåtande till Kungl. Maj:t af skrifvelse med begäran om utarbetande af förslag till ett sådant reglerande af rusdryckshandteringen, att, efter lämplig öfvergångstid, all tillverkning inom riket af brännvin må vara förbjuden till annat än medicinskt, tekniskt eller vetenskapligt ändamål, icke måtte af Riksdagen bifallas; samt

3:o) att förevarande motion, n:o 116, om aflåtande till Kungl. Maj:t af skrifvelse med begäran om utarbetande af förslag till sådant reglerande af rusdryckshandteringen, att allt införande i riket af vin, brännvin, sprit, likörer och därmed likställda varor samt öl med mer än 3 procents alkoholhalt må, efter lämplig öfvergångstid, vara förbjudet till annat än medicinskt, tekniskt eller vetenskapligt ändamål, icke måtte af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 12 februari 1907.

På bevillningsutskottets vägnar:

H. CAVALLI.

Reservationer:

af herrar *O. A. Ericsson* i Ofvanmyra och *F. O. Berg* i Göteborg, hvilka anført:

»Förslag i enahanda syfte som de förevarande hafva förut framställt i Riksdagen, af *Eriksson* i Norrby 1890, af *Anderson* i Tenhult 1893 och af *Bäckgren* 1896. Ingendera af dessa motioner tillvann sig

emellertid vare sig bevillningsutskottets förord eller Riksdagens bifall. Sedan dess har emellertid nykterhetsarbetet vunnit stort erkännande och anslutning och såsom ett litet bevis för hvilken stor förändring ägt rum inom allmänna opinionen på senaste tid vilja vi här anföra endast ett exempel, som i dessa dagar relaterats i pressen, nämligen att majoriteten bland officerarne vid ett garnisoneradt truppförband röstade för att icke använda spritdrycker vid en festtillställning.

Bevillningsutskottet har såsom ett hufvudskäl för sitt afstyrkande af de framställda förslagen framhållit, att »ett sådant förbud skulle innebära ett alltför stort och af förhållandena i vårt land icke berättigadt ingrepp i den enskildes själfbestämmanderätt». Att ett dylikt förbud verkligen innebure ett stort ingrepp i individens frihet, vilja vi ingalunda bestrida, men vi våga tryggt påstå, att det ej vore *för* stort, om man betänker hvilket stort mål man afser att därigenom uppnå. Det i detta sammanhang så ifrigt förda talet om själfbestämmanderätten gäller en föregifven rätt att för egen njutnings och eget nöjes skull fördärfva sig själf, sin omgifning och sina efterkommande. Med någon omskrifning af utskottets yttrande vilja vi därför såsom vår åsikt framhålla, att det måste erkännas, att i nykterhetsfrågan så starka sociala intressen spela in, att till motarbetande af rusdrycksbruket äfven restriktiva åtgärder, som innebära en inskränkning af den personliga friheten i förevarande hänseende, otvifvelaktigt äro befogade.

Det har vidare påståtts, att de resultat, som visat sig i de länder, där dylikt förbud vore stadgadt, icke skulle vara de bästa, och man hänvisar i detta afseende till erfarenheter, som man tror vara vunna i Amerika och Lappland. Rörande dessa erfarenheter torde emellertid meningarna bland omdömesgilla undersökare vara mycket olika. Statistikens vittnesbörd rörande ekonomi, brottslighet och sjuklighet m. m. äro helt visst till förbudsstaternas förmån. Och dock måste man taga i betraktande, dels att dessa stater äro på alla sidor omgifna af stater, där förbud ej finnes, och dels att enskild stat ej har rättighet att stadga importförbud, hvilka förhållanden ju måste verka mycket ofördelaktigt. En jämförelse mellan förhållandena i Lappland under förbudstiden och efter densamma torde äfven utfalla till förmån för förbudstanken.

Äfven om man nu håller före, att det *för närvarande* ej skulle finnas majoritet inom vårt land för en förbudslag, torde det dock med säkerhet kunna förutses, att efter den i motionen förutsatta öfvergångstiden den stora mängden af vårt folk skulle med glädje hälsa den nu föreslagna förbudslagstiftningen. Detta kan så mycket säkrare förutses,

som det nu uppväxande släktet, äfven bland de s. k. bildade klasserna, i allt tätare skaror omfattar helnykterhetens idéer.

På grund af hvad sålunda anförts, hemställa vi,

1:o) att förevarande motion, n:o 113, om aflåtande till Kungl. Maj:t af skrifvelse med begäran om utarbetande af förslag till ett sådant reglerande af rusdryckshandteringen i riket, att, efter en lämplig öfvergångstid, all försäljning af brännvin må vara förbjuden till annat än medicinskt, tekniskt eller vetenskapligt ändamål, måtte af Riksdagen bifallas;

2:o) att förevarande motion, n:o 114, om aflåtande till Kungl. Maj:t af skrifvelse med begäran om utarbetande af förslag till ett sådant reglerande af rusdryckshandteringen, att, efter lämplig öfvergångstid, all tillverkning inom riket af brännvin må vara förbjuden till annat än medicinskt, tekniskt eller vetenskapligt ändamål, måtte af Riksdagen bifallas; samt

3:o) att förevarande motion, n:o 116, om aflåtande till Kungl. Maj:t af skrifvelse med begäran om utarbetande af förslag till sådant reglerande af rusdryckshandteringen, att allt införande i riket af vin, brännvin, sprit, likörer och därmed likställda varor samt öl med mer än 3 procents alkoholhalt må, efter lämplig öfvergångstid, vara förbjudet till annat än medicinskt, tekniskt eller vetenskapligt ändamål, måtte af Riksdagen bifallas.»

samt af herrar *Cavalli*, *Åkerberg* och *Håkanson* mot vissa delar af motiveringen.

Dessutom har herr *Hammarström* begärt få antecknad, att han icke deltagit i behandlingen inom utskottet af de i detta betänkande omnämnda frågor.
